

Szkoła ponadpodstawowa

JĘZYK POLSKI

Scenariusz zgodny z podstawą programową
(Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej
z dn. 2 marca 2018 r.)

Szkoła ponadgimnazjalna

JĘZYK POLSKI

Scenariusz zgodny z podstawą programową
(Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej
z dn. 27 sierpnia 2012 r.)

Scenariusz z wykorzystaniem nowych mediów,
„burzy mózgów”, drzewka decyzyjnego
i serwisu społecznościowego YouTube (45 min)

Dorastanie w Polsce czasów stalinowskich – interpretacja komedii Krzysztofa Zanussiego *Cwał* (1996)

Opracował: Tomasz Ptaszek

Aktualizacja i redakcja: Małgorzata Bazan i Maciej Dowgiel

Uznanie autorstwa-Użycie niekomercyjne - Na tych samych warunkach 4.0 Międzynarodowe

Licencja ta pozwala na rozpowszechnianie, przedstawianie i wykonywanie utworu jedynie w celach niekomercyjnych oraz tak długo jak utwory zależne będą również obejmowane tą samą licencją.

<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/legalcode.pl>

Cele lekcji:

Uczeń:

- ✓ doskonalą umiejętność analizy i interpretacji filmu
- ✓ poznaje historię Polski lat pięćdziesiątych i funkcjonowanie państwa totalitarnego
- ✓ uświadamia sobie, że polityka i historia w istotny sposób wpływały na wybory i postawy ludzi
- ✓ doskonalą umiejętność dyskusji na temat wartości, takich jak: prawda, odwaga cywilna, odpowiedzialność, zaradność
- ✓ nabywa umiejętności potrzebne do życia w społeczeństwie informacyjnym

Metody:

- ✓ praca z tekstami kultury
- ✓ praca w grupach i praca indywidualna
- ✓ metoda pogładowa
- ✓ „burza mózgów”
- ✓ „drzewko decyzyjne”

Środki dydaktyczne:

- ✓ karty pracy
- ✓ dostęp do Internetu
- ✓ rzutnik multimedialny/tablica interaktywna

Uwagi przed lekcją:

Nauczyciel prezentuje uczniom stronę internetową: youtube.com/studiofilmowetor, goo.gl/8fiaqA (dostęp: 29.09.2018 r.) na której każdy, legalnie i bezpłatnie może obejrzeć wybrany film wyprodukowany w studio filmowym Tor oraz prosi o obejrzenie w domu filmu Cwał w reżyserii Krzysztofa Zanussiego: youtube.com/watch?v=iahtqJdGwTw, <https://goo.gl/izuiqL>, (dostęp: 29.09.2018 r.).

Nauczyciel prosi uczniów o przygotowanie prezentacji multimedialnej, składającej się

z maksymalnie trzech slajdów, na temat: Cechy państwa totalitarnego i najważniejsze fakty z historii Polski lat 50-tych. Uczniowie mogą sięgnąć po Polskie Kroniki Filmowe, udostępniane na stronie internetowej: kronikarp.pl.

Powiązanie z podstawą programową z 2 marca 2018 r.:

Powiązanie z podstawą programową z języka polskiego:

- I. Kształcenie literackie i kulturowe.
2. Odbiór tekstów kultury. Uczeń:

ZAKRES PODSTAWOWY

- 2) analizuje strukturę tekstu: odczytuje jego sens, główną myśl, sposób prowadzenia wywodu oraz argumentację,
- 5) charakteryzuje główne prądy filozoficzne oraz określa ich wpływ na kulturę epoki,
- 6) odczytuje pozaliterackie teksty kultury, stosując kod właściwy w danej dziedzinie sztuki,
- 7) odróżnia dzieła kultury wysokiej od tekstów kultury popularnej, stosuje kryteria pozwalające odróżnić arcydzieło od kiczu.

ZAKRES ROZSZERZONY

- 4) porównuje teksty kultury, uwzględniając różnorodne konteksty,
- 6) odczytuje poglądy filozoficzne zawarte w różnorodnych dziełach.

Powiązanie z podstawą programową z 27 sierpnia 2012 r.:

I. Analiza i interpretacja tekstów kultury. Uczeń zna teksty literackie i inne teksty kultury wskazane przez nauczyciela:

- wybrane filmy z twórczości polskich reżyserów (np. Krzysztofa Kieślowskiego, Andrzeja Munka, Andrzeja Wajdy, Krzysztofa Zanussiego);

II. Analiza i interpretacja tekstów kultury.

1. Wstępne rozpoznanie.

Uczeń:

- 1) prezentuje własne przeżycia wynikające z kontaktu z dziełem sztuki;
- 2) określa problematykę utworu;

2. Analiza.

Uczeń:

- 4) rozpoznaje w utworze sposoby kreowania świata przedstawionego i bohatera (narracja, fabuła, sytuacja liryczna, akcja);

3. Interpretacja.

Uczeń:

- 1) wykorzystuje w interpretacji elementy znaczące dla odczytania sensu utworu (np. słowa-klucze, wyznaczniki kompozycji);
- 2) wykorzystuje w interpretacji utworu konteksty (np. literackie, kulturowe, filozoficzne, religijne);
- 3) porównuje funkcjonowanie tych samych motywów w różnych utworach literackich;
- 4) odczytuje treści alegoryczne i symboliczne utworu.

4. Wartości i wartościowanie.

Uczeń:

- 2) dostrzega obecne w utworach literackich oraz innych tekstach kultury wartości narodowe i uniwersalne;
- 3) dostrzega w świecie konflikty wartości (np. równości i wolności, sprawiedliwości i miłosierdzia) oraz rozumie źródła tych konfliktów.

III. Tworzenie wypowiedzi.

2. Świadomość językowa.

Uczeń:

- 1) operuje słownictwem z określonych kręgów tematycznych (na tym etapie rozwijanym i koncentrującym się przede wszystkim wokół tematów: Polska, Europa, świat – współczesność i przeszłość; kultura, cywilizacja, polityka).

Przebieg lekcji:

- **FAZA WSTĘPNA**

Nauczyciel, wykorzystując prezentację Legalnej Kultury: goo.gl/dLCwPZ, przedstawia życie i twórczość Krzysztofa Zanussiego.

- **FAZA REALIZACYJNA**

Burza mózgów: nauczyciel pyta uczniów o refleksje na temat obejrzanego filmu. Zadaje pytanie: *Co jest tematyką filmu Zanussiego?* Przewidywane odpowiedzi: dzieciństwo, ekscentryczne zachowania, polityka, pasja, zaradność, szkoła, fantazja, rodzina, konie, rozterki młodego bohatera, świat dorosłych, humor.

Praca w grupach: nauczyciel dzieli uczniów na 4 grupy i rozdaje Karty pracy.

Po 5 minutach uczniowie prezentują efekty swoich działań.

Drzewko decyzyjne: nauczyciel dzieli uczniów na grupy i prosi, aby skorzystali ze strony: canva.com/pl_pl/wykresy/drzewo-decyzyjne (goo.gl/xjyVpb, dostęp: 29.09.2018 r.) , pracując metodą drzewka decyzyjnego (uczniowie mogą skorzystać ze szkolnych tabletów lub własnych telefonów komórkowych). Określa problem, nad którym będą się zastanawiać uczniowie. Następnie grupy prezentują efekty swojej pracy.

Określenie problemu (do wyboru przez nauczyciela):

- Jak ma się zachować Hubert wobec stosowanego przez Idalię sposobu na przeżycie w państwie stalinowskim?
- Jak powinien się zachować Hubert wobec oskarżeń kolegi i groźby wyrzucenia ze szkoły?

Przykładowy schemat drzewka decyzyjnego: goo.gl/Fq4Wp6 (dostęp: 29.09.2018 r.)

- **FAZA PODSUMOWUJĄCA**

Nauczyciel prosi uczniów, żeby posłkując się wypowiedziami koleżanek i kolegów z innych grup, stworzyli notatkę na temat dorastania w warunkach państwa totalitarnego. Nauczyciel wybiera 2–3 uczniów i prosi o przeczytanie notatki, w tym czasie klasa uzupełnia/poprawia swoje zadanie.

Prace uczniów powinny pójść w następującym kierunku interpretacyjnym:

Życie w państwie niedemokratycznym (totalitarnym) wymagało od ludzi dokonywania trudnych wyborów, przyjmowania postaw konformistycznych. Wywoływało strach, egoizm, zmuszało do obłudy i podejmowania dramatycznych decyzji. Rozdzielało rodziny. Dzieci były zmuszane do uczestnictwa w niezrozumiałym dla nich świecie „dorosłej” polityki, to zaś w efekcie wywoływało rozterki, niepokoje, rodziło trudne pytania. Bardzo ważna była bliskość rodziny, przyjaciół, którym można zaufać. Szkoła kształtowała postawy oportunistyczne – fałszu i podporządkowania się pozornym wartościom. Czasy PRL-u nie pozwalały na kształtowanie właściwych postaw, realizację zainteresowań, pasji albo zmuszały do kompromisów, aby te pasje można było rozwijać.

Zadanie domowe:

Wyszukaj tytuły filmów opowiadających o poważnych problemach w sposób humorystyczny i tytuły filmów opowiadających o dorastaniu w trudnych czasach.

Proponowana bibliografia:

1. Bryll E., *Koński dylemat*, „Film” 1996 nr 4, s. 86.
2. Płażewski J., *Przetrwać cwałem*, „Kino” 1996 nr 4, s. 18.
3. Sobolewski T., *Urokszatana. „Cwał” Krzysztofa Zanussiego to komedia o grzesznym uroku kłamstwa*, „Gazeta Wyborcza” 1996 nr 103, s. 9.
4. Zanussi K.; *Koń wie o człowieku wszystko*, „Kino” 1995 nr 11, s. 4–5.

Karta pracy nr 1 dla grupy I i III

Zapisz w postaci punktów, jakie realia życia w państwie totalitarnym przedstawia film Zanussiego?

Oczekiwane odpowiedzi: brak demokracji, przesłuchania, rewizje, aresztowania, trudności w kontaktach z krewnymi za granicą, donosy, niemożność wyjazdu z kraju, indoktrynacja w szkole, konieczność ukrywania uczestnictwa w życiu religijnym, bieda, brak perspektyw, trudna sytuacja inteligencji, rozdzielanie rodzin, narzucanie światopoglądu, dyktatura jednej partii, wszechwładza funkcjonariuszy partyjnych, ograniczanie wolności wypowiedzi, trudności w rozwijaniu zainteresowań, niszczenie właściwych relacji międzyludzkich, strach.

Karta pracy nr 2 dla grupy II i IV

Zapisz w postaci punktów, jakie postawy, przedstawione w filmie, kształtowało życie w państwie komunistycznym?

Oczekiwane odpowiedzi: życie w fałszu, obłuda, egoizm, rozterki moralne, wypieranie się wiary, cynizm, donosicielstwo, wrogość, agresja, bezwzględność, pogarda, omijanie prawa, wciąganie dzieci w świat dorosłych, zaburzenie procesu dojrzewania, rozpad więzi rodzinnych, cwaniactwo, brak autorytetów.